

Aleg. 252

Sprawozdanie

Komisji bankowej w przedmiocie sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym za rok 1903.

Wysoki Sejmie!

Rok sprawozdawczy zaznaczył się w rozwoju Banku krajowego znacznem wzmocnieniem się obrotów we wszystkich kierunkach jego działalności, oraz pomyślnym ukończeniem przygotowań do wprowadzenia nowych działów w myśl uchwalonych przez Wysoki Sejm w roku zeszłym zmian statutu Banku oraz dawniej wyrażonych życzeń.

Jeszcze w roku 1897 poruszył Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 13. lutego myśl wprowadzenia w Banku krajowym działu pożyczek hipotecznych połączonych z ubezpieczeniem na życie.

Dażą do wprowadzenia w czyn tej myśli upoważniła Rada nadzorcza Banku uchwałą swą z d. 3 stycznia r. 1902 Dyrekcyę tegoż do wprowadzenia w życie pożyczek hipotecznych połączonych z ubezpieczeniem życiowem, do zawarcia szczegółowej umowy w tej sprawie z Towarzystwem wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, oraz do wypracowania przepisów ustalających warunki udzielania tych pożyczek.

Jakoż rokowania z Towarz. wzaj. ubez. ukończono pomyślnie w ciągu roku sprawozdawczego w sposób sprawozdaniem Dyrekcyi Banku (Alegat II. do sprawozdania Wydz. kraj.) przedstawiony, przepisy o udzielaniu tych pożyczek (Alegat III. do tegoż sprawozdania) zostały przez Wydział krajowy uchwałą z d. 19. stycznia b. r. zatwierdzone i w ten sposób nowy ten dział pożyczek wszedł w życie w styczniu r. 1904 pod najkorzystniejszymi warunkami, jakie tylko wobec obowiązujących u nas taryf ubezpieczenia dały się osiągnąć.

Komisya bankowa wita z zadowoleniem wprowadzenie pożyczek hipotecznych w tej nowej kombinacji i choć, jak to już w zeszłorocznem swem sprawozdaniu zaznaczyła, nie podziela różowych nadziei silniejszego oddziaływania tychże na stosunki kredytowe ludności włościańskiej, to jednak dla pracowników z pośród inteligencji oraz wogóle dla przedsiębiorczo pracującej ludności miejskiej będzie miał ten nowy typ pożyczek nie małe znaczenie.

Uchwalone przez Wysoki Sejm d. 26. października zeszłego roku zmiany w statucie Banku krajowego, upoważniające do wprowadzenia nowego typu pożyczek gotówkowych na skrypta notaryalne za hipotecznem ubezpieczeniem wchodzą również po zatwierdzeniu tych zmian przez c. k. rząd z początkiem b. r. w życie.

Przepisy o udzielaniu tych pożyczek, dołączone jako Alegat I. do tegorocznego sprawozdania Wydziału krajowego, uwzględniają w znacznej mierze uwagi i wskazówki w zeszłorocznem sprawozdaniu Komisji bankowej w tym przedmiocie podane. Nie przyjęto jedynie proponowanego przez Komisję bankową określenia najwyższej granicy, do jakiej ogólna suma tych pożyczek dojść może. Ministerstwo skarbu nie zgodziło się bowiem w tym przedmiocie z zapatrywaniem Komisji bankowej, skutkiem czego kluczem do określenia tej granicy nie będzie 50% wkładów oszczędności w Banku umieszczonych, lecz wysokość kapitału własnego Banku z wliczeniem jego niefundowanych rezerw a z odtrąceniem własnych udziałów Banku w przedsiębiorstwach przemysłowych.

Na podstawie ostatniego bilansu wyniesie ta suma 4,748.935 K.

Nowy ten dział pożyczek, którego wprowadzenie ogół produktywnie pracujących jednostek niewątpliwie z uznaniem powita, przyczynić się powinien wydatnie do ożywienia ruchu inwestycyjnego w kraju zarówno w rolnictwie, jak i w przemyśle, gdzie na obu tych polach tak wiele jest pod tym względem do zrobienia.

Nowy ten dział pozwoli i Bankowi krajowemu wśród coraz rosnącego natężenia kapitałów i coraz większych trudności z korzystnym tychże umieszczeniem pozbywać się nadmiaru pieniędzy pod korzystnymi względnie warunkami.

Przechodząc do istniejących już dawniej działów czynności sprawozdaniem Dyrekcji Banku objętych, zauważyć należy znaczny w roku sprawozdawczym rozwój oddziału hipotecznego. Wypłacono bowiem w tym roku o 308 pożyczek i o 2,580.300 kor. więcej niż w roku poprzednim.

Jak w poprzednich tak i w sprawozdawczym roku najwięcej korzystali z kredytu hipotecznego mieszkańcy miast. Z liczby 1.145 pożyczek wypłaconych przez Bank w roku 1903 w kwocie 11,123.100 K przypada na gospodarstwa włościańskie 1,938.500 K, na dobra ziemskie 3,155.000 K, zaś na realności miejskie 6,029.600 K.

Z uznaniem podnosi Komisya bankowa, że mimo wzrostu działu pożyczek hipotecznych, zmniejsza się suma zaległości ratalnych w tym dziale z każdym rokiem. Podczas gdy z końcem roku 1901 wynosiła cała zaległość ratalna 822.618 K, z końcem r. 1902 803.647 K, to z końcem r. 1903 wynosi już tylko 761.568 K.

Kapitał zaległy w tych ratach wynosi obecnie już tylko $\frac{1}{4}\%$ kapitału bieżącego.

Największy stosunkowo procent zaległości wykazuje jak w poprzednich latach tak i dotąd dział pożyczek włościańskich.

Zysk w oddziale hipotecznym wyniósł w roku sprawozdawczym 241.424 K 18 h. Fundusz rezerwy specjalnej dla tego oddziału, wynoszący z d. 31. grudnia r. 1902 1,237.354 K 24 h. doszedł z końcem r. 1903 do sumy 1,337.300 K 30 hal., powiększył się zatem o 99.946 K 6 h.

Oddział pożyczek komunalnych będący od lat kilku obrazem rosnącego za- stoju wykazuje przeciwnie w roku sprawozdawczym znaczny wzrost. Podczas gdy w r. 1902 udzielił Bank pożyczek w obligacjach komunalnych w kwocie 867.600 K zaledwie, to w roku sprawozdawczym wynosi suma udzielonych pożyczek 2,559.400 kor. Ze wzrostu tego przypada jednak zaledwie 130.000 K na gminy wiejskie, od których przy obecnym ustroju gminnym cokolwiek choćby żywszej inicjatywy inwestycyjnej oczekiwać nie można.

Zysk w oddziale komunalnym wyniósł z końcem roku 1903 — 27.617 83 K. Zaległości ratalne były nieznaczne. Rezerwa tego oddziału, będąca własnością Banku wynosiła z końcem roku sprawozdawczego 646.115 95. Zwiększyła się zatem o kwotę 44.359 25. K.

W oddziale kolejowym wypłacił Bank w ciągu r. 1903 2 pożyczki: 2 266.000 K. kolei Przeworsk-Bachórz Dynów i 924.000 K. kolei Piła-Jaworzno. Zaległości w tym dziale nie było. Zysk wyniósł 21.317 32 K., a specjalna rezerwa 48.310 96 K.

W oddziale bankowym należy również zaznaczyć znaczny rozwój. Eskont weksli wyniósł w roku sprawozdawczym 61,149.877 K., t. j. o 6,664.063 K. więcej niż w roku poprzednim. Stan portfela wekslowego zwiększył się o 2,250.224 K.

Reeskontu zarówno w r. 1903 jak i w poprzednim, wobec rosnącego natężenia kapitałów wcale nie potrzebowano. Stopa eskontu pozostała ta sama co w roku zeszłym, t. j. $4\frac{1}{2}\%$ i 4% dla stowarzyszeń.

Ogólny zysk w oddziale bankowym wyniósł w roku sprawozdawczym 778.248 56 K., zwiększył się zatem w porównaniu z poprzednim rokiem o kwotę 173.141 21 K.

Wkładki na książeczki oszczędności doszły mimo niskiej stopy ($3\frac{6}{10}\%$) do sumy 12,411.586 83 K., wzrosły zatem w przeciągu roku 1903 o 2,161.738 54 K.

Z uznaniem przyjmuje Komisya bankowa po wiadomości starania podjęte przez Wydział krajowy do celu wyjednania dla książeczek wkładkowych Banku krajowego charakteru popularności. Niestety, jaskrawa niesprawiedliwość, polegająca na tem, że książeczki oszczędnościowe banku, za które ręczy kraj, gorzej są traktowane niż książeczki kas oszczędności, tylko w drodze ustawodawstwa państwowego może być uchylona, co wobec teraźniejszych stosunków parlamentarnych nie prędko zapewne nastąpić będzie mogło.

Rachunki wierzycieli i czekowe wyniosły w roku 1903 21,128.570 K. wzrosły zatem o 694.895 K. Razem było w roku 1903. kapitałów obcych 33,887.957 K. o 2,885.632 K. więcej niż w poprzednim roku.

Rachunki dłużników wynosiły 19,120.290 K. Od poprzedniego r. o 4,093.297 K. więcej. Depozyta obce doszły do sumy 53,822.885 K., wzrosły zatem o 18,467.880 K.

Wyprzedaż emisji bankowych z r. 1903 poszła pomyślnie dzięki ogromnemu zapotrzebowaniu pewnych papierów procentowych w kraju i to po wysokim kursie. Z emisji banku, wydanych w roku sprawozdawczym, których było wraz z zapasem z roku poprzedniego 17,388.900 K. wyprzedano za 15,916.700 K., pozostał zatem zapas do bilansu roku 1903 wartości 1,472.200 K.

Co się tyczy kredytu melioracyjnego udzielił Bank w roku 1903 6 nowych pożyczek w ramach ustawy z 26. lipca r.1896. Wszystkich pożyczek melioracyjnych wydanych dotąd w zastosowaniu powyższej ustawy było zaledwie 19.

Komisya bankowa żywi jednak nadzieję, że potrzeba kredytu melioracyjnego zaspokojoną będzie w przyszłości w wydatniejszej mierze, w formie *no vo* wprowadzonych pożyczek gotówkowo hipotecznych na skrypta notaryalne, gdzie nie będzie tych formalnych trudności, które korzystanie z ustawy z r. 1896 tak utrudniają.

W sprawie udziałów Banku w przedsiębiorstwach przemysłowych, oraz w ogóle w sprawie pomocy kredytowej dla krajowych usiłowań przemysłowych miała już Komisya bankowa sposobność w zeszłorocznem swem sprawozdaniu zaznaczyć swe zapatrywanie.

Z uznaniem zaznaczyć tylko należy, że Zarząd Banku otacza bardzo czujną i troskliwą opieką wszystkie te przedsiębiorstwa przemysłowe, którym wzięciem udziału w ich kapitale zakładowym oraz udzielaniem kredytami dopomagał, i że, jak to w sprawozdaniu Rady nadzorczej Banku (Allegat IV.) szczegółowo wykazano, przedsiębiorstwa te, z wyjątkiem kilku mniejszych, rokują nadzieje pomyślnego rozwoju i wzrostu.

Udziały Banku w przedsiębiorstwach przemysłowych handlowych i innych, wynosiły z końcem roku sprawozdawczego 663.445 K.; o 11.372 K. więcej niż w roku poprzednim. Oprócz lwowskiej fabryki chemicznej „Tlen“, do której dopiero w roku sprawozdawczym Bank z udziałem 20 000 K. przystąpił, składa się ta kwota z udziałów w tychże samych przedsiębiorstwach, co w roku zeszłym.

Komisya bankowa sądzi, że mimo wydatnej kredytowej pomocy, jakiej Bank krajowy pod rozmaitemi formami krajowym usiłowaniom przemysłowym udziela, mimo rozwiniętej przez utworzone *ad hoc* związki i organa żarliwej wśród społeczeństwa w kierunku przemysłowym agitacji, postęp w tym kierunku jest bardzo jeszcze małym i w najbliższych latach większego w tym kierunku zwrotu wśród naszego społeczeństwa spodziewać się jeszcze nie należy.

Jednym bowiem ze znamiennych objawów narzucających się naszej uwadze przy omawianiu działalności wielkiej krajowej instytucji bankowej, jest wzmagające się szybko poszukiwanie pewnych, choć niskoprocentowych lokacji kapitałów, rosnące zapotrzebowanie listów zastawnych i obligacji krajowych i pozakrajowych nawet, oraz wzmagające się przeładowanie kapitałami wszystkich naszych Towarzystw zaliczkowych, Kas oszczędności i Banków.

Ten coraz silniejszy i w stosunku do ogólnej zamożności społeczeństwa nadmiernie u nas występujący prąd ku rentyerstwu nie jest pocieszającym objawem, dowodzi bowiem wielkiego braku przedsiębiorczości produkcyjnej, któremu powszechne iwołanie o uprzemysłowienie skutecznie przeciwdziałać nie zdołało. A w związku z tem i drugi smutny bardzo objaw ekonomiczny zauważyć należy.

W miejsce przedsiębiorczości produkcyjnej i mało zyskującej u nas dotąd na sile i ekspansji, panoszy się coraz więcej i nęci widokiem wielkich zysków przedsiębiorczość destrukcyjna, t. j. taka, co nie sama nie wytwarzając, z marnowania tylko i niszczenia istniejących wartości ekonomicznych żyje.

U nas rzuciła się ta spekulacya na największą w kraju ekonomiczną wartość, na posiadłość ziemską.

Pomnożył się szysko w ostatnich latach zastęp spekulantów, trudniących się nabywaniem dóbr ziemskich, w celach spekulacyjnej dewastacji tychże i bezpłanowej dorywczej parcelacji. Spekulacye zaś takie oprócz szeregu znanych powszechnie ujemnych następstw, utrudniają też nie mało zawodowym rolnikom nabywanie dóbr ziemskich, których cena przestała się już w wielu okolicach kraju stosować do najwyżej nawet obliczonego czystego dochodu, lecz przekraczając o wiele naturalną

wzwyżkę cen ziemi, wzrosła do granic nadmiernie nieraz wysokiej ceny parcelacyjnej dla rolników, chcących obszar w całości utrzymać i na nim gospodarować — nie przystępny.

Ta rozwijająca się destrukcyjna przedsiębiorczość to największa w terażniejszości klęska i najgroźniejsze na przyszłość niebezpieczeństwo.

Nawoływania do uprzemysłowienia kraju i cała akcja w tym kierunku z taką energią i z takim poświęceniem wśród ogólnego zainteresowania od dwóch lat prowadzona, nie będzie mogła trwałych osiągnąć rezultatów, gdy rozwój stosunków pcha ku temu, by przedsiębiorczość zdrową wypaczyć i by przez masową dziką parcelację i rozkawałkowanie ziemi z góry już odbierać kiełkującemu dopiero przemysłowi najlepszych konsumentów.

Więc zdaniem Komisji bankowej najważniejszym obecnie zadaniem Banku krajowego jako instytucji, mającej obok zysków bankowych także inne, wyższe zadanie regulatora ekonomicznego życia i rozwoju tego kraju, jest wziąć pod rozwagę kwestyę utworzenia takiej instytucji parcelacyjnej, któraby mogła parcelację na własny rachunek przeprowadzać i akcyę tę w całym kraju planowo i z pożytkiem dla obu stron interesowanych, a bez szkody dla kraju i jego przyszłości pokierować.

Kwestya ntrudnienia spekulacyi i ujęcia steru akcyi parcelacyjnej w kraju jest tak ważną, do tego stopnia o przyszłych losach społeczeństwa decydującą, że nie należy szczędzić żadnych usiłowań ani kosztów, by znaleźć drogę właściwą do sanacyi tych stosunków prowadzącą.

Tę drogę organa nadzorujące i kierujące Bankiem krajowym zdaniem Komisji bankowej znaleźć mogą i znaleźć powinny. Z pomocą zaś przyjść tu powinno także odpowiednie ustawodawstwo.

Całkowity obrót z wszystkich operacyi Banku wyniósł w roku sprawozdawczym sumę K 1.571,689.499 38. Obroty kasowe doszły do K 431,784.136 76.

Blans Banku zawiera w stanie czynnym razem 182,015.096 K 16 h więcej o 13,899.272 K 19 h niż w roku poprzednim. Taka sama zaś suma stanu biernego obejmuje zysk w kwocie 379.459 K 30 h, o 47.408 K 06 h większy niż w roku 1902, który to zysk w myśl postanowień statutu dopisany został do kapitału zakładowego i rezerw Banku.

Zastępstw Banku przybyło 2. W Dynowie i Kutach. Jest ich obecnie 70.

Z zadowoleniem przyjmuje Komisya bankowa do wiadomości, że poruszona zeszłoroczną uchwałą Wys. Sejmu sprawa utworzenia zastępstwa Banku krajowego w mieście Białej została w czerwcu b. r. pomyślnie załatwioną i zastępstwo Banku nowo powstałemu „Powiatowemu Towarzystwu zaliczkowemu w Białej“ zostało powierzonym.

Majątek Banku wykazuje z końcem roku sprawozdawczego zwiększenie się po nad pierwotną dwumilionową dotacyę o kwotę K 5,444.107 73

Komisya bankowa przyjmuje do wiadomości, że Komisya rewizyjna czynną była w ciągu roku sprawozdawczego przez dni 32, że badała szczegółowo z końcem roku bilans i porównywała go co do zgodności z aneksami oraz księgami buchalteryi i na każdym posiedzeniu Rady nadzorczej składała sprawozdania o wszystkich działach kolejno.

W zaufaniu do Komisji rewizyjnej, tudzież polegając na sprawozdaniach Rady nadzorczej Banku i Wydziału krajowego, Komisya bankowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym.

2. Sejm udziela Dyrekcji Banku krajowego absolutorium z rachunków za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1903 r.

* Zastępca przewodniczącego:
Abrahamowicz w. r.

Sprawozdawca:
Hupka w. r.